

FØROYSK LESANDI

millum ástøði og praksis, red.), sum útbúgvingar eisini stuðla undir. Á søgu- og samfelagsdeildini hava vit enntá ment ein serligan leist, ið er tillagaður føroyska samfelagið, og tað, sum eg havi skrivað um hendan lestin, hevur givið spennandi respons úr fleiri londum. Men tá eg skrivaði um hetta í Sosialinum fyri rúmari tíð síðani, er framvegis einasti persónur eg havi fingið respons frá, ein samfelagsáhugaður tannlækni. Ein kundi trúð, at onkur politikari helt slíkt vera áhugavert, men møgulega lesa teir ikki Sosialin, sigur Gestur Hov-gaard.

- Hinvegin, so vildi eg persónliga mett, at tann einstaki hevur eina ávísamoral ska skyldu at koma heimaftur, tá ið havt verður í huga, at øllum føroyingum stendur ókeypis útbúgving í boði. Hevði hendan skipanin ikki verið, kunnu vit ímynda okkum, at føroyingar koma í somu, sváru figgjarligu neyðina sum amerikumennt (viðv. ovurstórum lestrarláni/ skuld, red.) ella at tey fóru at snúgvat sær undan láni við slettis ikki at koma heimaftur, sigur lektarin í samfelagsvísindum á Fróðskaparsetrinum.

- Tann einstaki kann ikki einsamallur leggjast til last fyri, at arbeidsmarknaðurin ikki hevur starv at bjóða honum ella henni. Yvirskipaða ábyrgdin at skapa góðar arbeidskarmar fyri fólk við longri útbúgving liggur hjá politiska myndugleikanum. Fólk fara at útbúgvat seg óansæð, og skal tað siggjast sum ein almennur ágóði, sigur Gestur Hovgaard at enda.

Ov fáir sálarfrøðingar

Eitt starv til hvørji 63. Tað eru útlitini hjá teimum, sum taka sálarfrøðiliga útbúgving í løtuni. Men Tóra Petersen heldur, at trupulleikin er heldur hinvegin – vit hava ov fáar sálarfrøðingar

Mortan Østerø

Tóra Petersen andar inn og byrjar "Nú fært tú eina rúgvu at vita," og eg hómi beinanvegin, at andirúmið hjá henni er greitt tekinum, at hon fer at tosa væl meira enn eg. Eg hevði lagt forkvinnuni í felagnum Føroyskir Sálarfrøðingar fram tøluni um ósamanhangin millum føroysk sálarfrøðilesandi og størv, sum eru lýst leys, ið krevja sálarfrøðiliga útbúgving.

Sambært hagtølunum hjá Studna, vóru 63 føroyingar í skúlaárinum 2013-2014 undir lesnaði innan sálarfrøði. Millum føroysku starvslýsingarnar í tíðarskeiðnum 22. oktober – 19. november, varð bert ein, sum setti fram sálar-frøðiliga útbúgving sum setanarkrav.

1 lóggildan sálarfrøðing til hvørji 1.000

- Tað er stórvur á fleiri størvum til sálarfrøðingar í Føroyum, sigur Tóra, avgjörd á málinum.

Í grannalondunum er tað vanligt, at sálarfrøðingar eru tengdir at flestu stovnunum og feløgunum, ið hava við fólk at gera. Tað er

bæði á sjúkrahúsum, skúlum, dagstovnum og felagskapum fyri menniskju við avbjóðingum og serligum tørvi. Eisini arbeida sálarfrøðingar nógv sum ráðgevar og konsulentar á fyrirøkum og somuleiðis siggja vit eina gongd, har kunnleikin hjá sálarfrøðingum verður brúktur á alsamt fleiri økjum, eitt nú innan produktmenning og lýsingarøkið.

- Í Føroyum er talið av størvum til sálarfrøðingar á almennu stovnunum als ikki nøktandi. Vit hava eini 20-25 virkandi sálarfrøðingar í alt, og kanska bert 15 innan tað almenna. Tað verður mett, at eitt land skal helst hava ein sálarfrøðing fyri hvørjar 1.000 íbúgvat. Altso skuldu Føroyar gjarna havt minst 50 psykologstørv, sigur Tóra Petersen.

Enn er talan kanska um, at góð sálarheilsa og sálarmerning ikki hevur ta neyðugu virðingina og raðfestingina í Føroyum; og tað er eyðsæð, at tiltøk fyri at steðga fylgjunum av sálarligum liðingum verða niðurraðfest, sambært Tóru Petersen.

- Til dømis er bíðitíðin at sleppa til sálarfrøðiliga við-

gerð ógvuliga drúgv í Føroyum, og at tað almenna ger mun á sálarligari liðing og kropsligari liðing er heilt burturvið, men veruleikin og svarar til dømis til, at ein sjúklingur við álvarsligari sukursjúku varð settur á bíðilista í fleiri mánaðir, sigur hon.

Fíggjarligar og kensluligar sparingar

Forkvinnan í felagnum Føroyskir Sálarfrøðingar vísir á, at umframt týðningarmikla heilsuágóðan, sum tað fær at seta fleiri sálarfrøðingar, so er tað enntá figgjarliga skynsam.

Løggildir sálarfrøðingar hava lisið á universiteti í fimm ár, umframt minst tvey ár við praktik og supervisió. Harafturat hava fleiri sálarfrøðingar nomið sær serførleikar innan ymisk økir og harvið loyvi at kalla seg spesialistar, sigur Tóra Petersen, og vísir á, at til ber at samanbera við onnur serøki.

- Á sama hátt sum vit hava serlæknar, so tað kemst ikkiuttanum, at teir hava førleikar, sum eru gagnligir og neyðugir í bæði kanning og viðgerð. Verða sálarfrøðingar drignir við

inn í arbeiðið beinanvegin, so kunnu nógvar liðingar steðgast ella fyribyrkjast, áðrenn tær vera ov álvarsamar og kanska tørva dýran heilivág, sigur Tóra Petersen.

At fyribyrgja sálarligar sjúkur, sum eitt nú strongd og tunglyndi, er nakað, sum serliga kundi verið komið til lívs á skúlum og dagstovnum, heldur forkvinnan í felagnum hon.

- Í Finnlandi hava tey lurtað eftir granskingini og ikki minst hava tey lurtað eftir figgjarliga skilinum, nevnliga, at tað gagnar og ber seg at fyribyrgja og viðgera tíðliga, heldur enn at bíða til sjúkan verður álvarssom ella varandi. Tað hevði verið til stóran fyrimun at lógarkravt, at sálarfrøðingur í nógv størri mun skal verða knýttur at dagstovna- og skúla-økinum í Føroyum, sigur Tóra Petersen.

Serliga skipanin um samrøðuviðgerðir hjá sálarfrøðingi, er ein trupulleiki í Føroyum, sambært Tóru. Í fyrstu atløgu koma fólk ov seint í viðgerð tí bíðitíðin er ov long, og ikki minst, tí fólk skulu rinda størsta partin av viðgerðini sjálvi. Sostatt verður heilivágur ofta fyrst valda loysnin.

- Í Norra siggja stóra virðing fyri sálarfrøðiligari viðgerð, har sálarfrøðingar eru komnir heilt út í tað, vit kalla primera heilsusektorin. Kommunusálarfrøðingar eru settir í størv, í tí, sum svarar til komandi Heilsumiðstøðirnar í Føroyum. Sostatt verður sjúklingurin tíðliga kannaður og viðgjørdur av sálarfrøðingum, sum ofta merkir, at tað slepst undan kostnaðarmiklari viðgerð við heilivági, sigur Tóra.

Hon vísir á, at viðgerð við heilivági eisini kann føra við sær keðilig hjáárin. Sambært gransking, sum hon vísir á, so hevur heilivágsviðgerðin oftari jaliga ávirkan um hon er sett saman við samrøðuviðgerð.

- Eg eri sannførd um, at vit eiga at fáa fleiri psykologstørv í Føroyum og knýta hesi at teimum ymsu stovnunum og feløgunum í Føroyum – størvurin er ovurstórur! So tað er gleðiligt at vit hava fleiri ungar føroyingar úti í verðini, sum nema sær útbúgving sum sálarfrøðingar og kunnu koma heim aftur at nøkta tørvin, sigur Tóra Petersen at enda.

Eiga at miðaða í móti bestu heilsutænastuni

- Sjúkrarøktarfrøðingar eru ein mobil arbeidsmegi, sum átti at verið sett inn fleiri staðni, og førleikakrøvini áttu at vera høg til tey, sum varða av fólki við tørvi á heilsurøkt. Tískil kunnu vit ikki siga, at ov nógvar lesandi eru

Mortan Østerø

178 føroyingar vóru, í skúlaárinum 2013-2014, undir útbúgving til sjúkrarøktarfrøðing bæðiuttanlands og á Fróðskaparsetri Føroya. Í tíðarskeiðnum 22. oktober – 19. november vórðu einans 8 størv lýst leys, sum kravdu sjúkrarøktafrøðiliga útbúgving. Súsanna Mor-

tensen, útbúgvingarleiðari á Sjúkrarøktarfrøðideildini hjá Fróðskaparsetrinum, vísir tó á, at størvurin á sjúkrarøktarfrøðingum er stórvur og er góðskan á útbúgvingini sera høg.

- Tað eru áleið 91 lesandi á sjúkrarøktarfrøðideildini tilsamans, men talan er jú um eina fyra ára útbúgving. Sostatt, eru tey bert millum

18-22 fólk, sum á hvørjum ári hava lokið prógv, tá ið barnsburðarfarloyvi og lesteiðgur eisini verður talt uppi, sigur Súsanna.

Hóast tað framvegis merkir, at tað eru færri størv enn lesandi, sigur Súsanna, at tað øvuta heldur er trupulleikin.

Fáir umsøkjjarar til størvini

- Útbúgvingin hjá okkum er lógd soleiðis til rættis, at hon er ógvuliga breið. Sjúkrarøktarfrøðingar eru sostatt ein sera mobil arbeidsmegi við sera góðum førleikum. Tíanverri siggja vit, at krøvini, sum vera sett starvsfólki úti á – millum annað – røktarheimum eru

ov lagalig. Eg haldi avgjørt, at vit skuldu hert krøvini til starvsfólkini, sum varða av okkara sjúku og fingið fleiri sjúkrarøktarfrøðingar inn, sigur Súsanna, og leggur afturat:

- Landssjúkrahúsið hevur enntá boðað frá, at tá ið tey hava lýst eftir sjúkrarøktarfrøðingum, so eru oftast ov fáir umsøkjjarar. Tøluni siga sostatt ikki veruleikan.

Súsanna Mortensen hevði gleðiliga tikið inn fleiri lesandi, tó at tað krevur betri figging.

- Eg haldi, at føroyingar

hava uppiborið ta bestu heilsutænastuna, sum teir kunnu fáa, sigur Súsanna at enda.